

'S-GRAVENHAGE, 15 April 1950

385

Ref. No. 3934

AAN: MIN VOOR UNIEZ EN OVERZ RIJKSDELEN

Fotocopie nr: 23564

Commandant
KABINET

FC

CODETELEGRAM

Plaats van afzending: D J A K A R T A

Datum van afzending: 15-4-1950

Inhoud (Paraphrase) —

Datum van ontvangst: 15-4-1950

GEHEIM.

Mede bestemd voor Drees en Stikker.

Het op 15 dezer om 12.00 uur afgesloten rapport van de Generale Staf luidt als volgt:

- A. Azis naar Djakarta. Van Ned.tr.cdt.O.Indon. (hierna NTOI) in middag 14 April over Azis volgend bericht ontvangen:
Commandant eerste bataljon infanterie in nacht 13/14 April met Azis gesproken en hem gewezen op ernstige gevolgen zijn daad voor KNIL en Nederlandse levens en belangen in Oost-Indon. Azis na lang praten bereid tot naar Djakarta vertrekken onder bescherming milobs, meelopers KNIL worden door Azis aangezegd terugkeren naar resp. onderdelen ter consignatie aldaar, APRIS compagnie Azis geconsigneerd in kampement. Aangezien ongewenst dat naam Nederlandse officier in deze kwestie genoemd, hierna langs NIT Regeringskanalen contact Azis met Mokoginta tot stand gebracht om een en ander schriftelijk vastleggen. Op 14 April te 14.00 uur bericht van NTOI dat Azis 13.30 uur luchtgewijs Djakartawaarts vertrokken zonder van UNCI enige garantie omtrent veiligheid gekregen. Mokoginta, één milobs, Ratulangi en Pattopoi verzonden hem. Door milobs over deze kwestie nog volgend telegram verzonden:
"Millexboard, hotel des Indes. From team 9. Captain Azis left for Djakarta by special plane today 14 April at 13.00 hours. Whilst Heugh and de Smidt were absent, mission old meadow accompanied him on his own responsibility. Team's definit decision was to abide by reply of UNCI to our signal nr. 9. Coordinator."
- B. Situatie Makassar stad. Integenspraak met voorgaande berichten zijn bij beschieting in avond 13 April op kampement van CPM, welke groep ontwapend door Azis en onder bescherming gesteld van bijzonder politie Negara, alle leden van CPM gevlucht. Totaal circa 150 man allen ongewapend. Deze ontvluchting door bijzondere politie Negara niet tegengegaan, omdat hier slechts van bescherming en niet van bewaking sprake. Tevens gevlucht opvolger van Mokoginta, majoor Saleh Lamade. Plaatsvervanger Mokoginta thans zekere majoor Pieters. Vermoed wordt, dat Lahade leiding genomen van ontvluchte CPM. In loop ochtend 14 April korvet Hang Tua weder op-gestoomd naar Makassar. Hierom garnizoen Makassar weder geconsigneerd en detachementen Z.Celebes in garnizoen gehouden met opdracht geen transporten Makassarwaarts. Volgens laatste

Ter beveiliging van code-verbindingen, zijf o.a. de volgende punten van belang:—

1. Op een codetelegram mag telegrafisch niet in open taal geantwoord worden.
2. Over de inhoud van een codetelegram mag niet met verwijzing naar dat telegram per telefoon gesproken worden.
3. Dossiers, welke codetelegrammen bevatten (ook in paraphrase), dienen veilig opgeborgen te worden.
4. Kladpapier, carbonpapier en dergelijke verband houdende met codetelegrammen dienen verbrand te worden (versnipperen is niet voldoende).
5. Afschriften van paraphrasen van codetelegrammen mogen uitsluitend door de afd. Verbindingen vervaardigd worden.

GEHEIM.

gegevens ligt Hang Tua op 15 km. voor Makassar voor anker, terwijl door milobs per motorboot contact wordt gezocht met dit schip. Milobs contact verkregen met verbindings-officier Hang Tua op 300 meter afstand schip. Verbindings-officier kreeg bericht mee van milobs voor actie-leider aan boord korvet. Keerde evenwel niet terug. Inhoud bericht alhier niet bekend. Milobs vervolgens teruggevaren. In ochtend 14 April dus na beschieting voorgaande avond stad Makassar wederom rustig, welk beeld loop 14 April verder onveranderd. Volgens laatste hier beschikbare berichten stemming APRIS compagnie Azis rustig; door vertrek Azis moreel niet gebroken! en verder verloop rustig afgewacht. De uit opleidingskamp Sunggu Minassa gevluchte ex guerillastrijders veroorzaken enige onrust, van welke aard is hier nog niet bekend. Laatste hier ontvangen bericht, n.l. van beschieting op Nederlands convooi van 2 motorvoertuigen tussen kmp 17 en kmp 21 Zuid van Makassar op weg van Bonthain naar Makassar, vermoedelijk hiermede verband. Hierbij geen verliezen doden en/of gewonden aan eigen zijde. Trucks licht beschadigd. Breng verband hiermede incident in middag van 12 April in herinnering dat zich op zelfde weg afspeelde, een en ander vermeld in resume van 13 April. Volgens NTOI had order van CLG bedarende invloed op KNIL militairen. Thans hele eerste bataljon infanterie wederom binnen kampement. Ook APRIS compagnie van Azis in kampement geconsigneerd.

- C. Reacties buiten Makassar in gebied NIT. Samenvattend: reacties in Minahassa en Ambon zoals reeds gemeld sterk anti inbreng TNI gebleken en pro compagnie Azis. In Z. Celebes vooral garnizoen Watampone en aanhang vorst van Bone op hand Azis. Troepen aldaar echter voorshands neutrale houding bewaren. Ook troepen op Timor anti inbreng TNI. Op Bali geen reacties.
- D. Reacties in gebieden buiten NIT. Door achtergelaten militaire dekking voor gezinnen van bataljon Worang te Balikpapan in ochtend 14 April getracht incident veroorzaken met echtgenote plaatselijke KNIL militair. Door plaatselijke APRIS commandant kon dit voorkomen. KPM schip Sidajoe arriveerde 14 April 11.30 uur Balikpapan met 65 militairen van bataljon Worang plus levensmiddelen. UNCI waarnemer majoor Dolan arriveerde 13 April 13.30 uur Balikpapan. Militairen bataljon Worang van KPM schip Bontekoe overgebracht naar KPM schip Waikelo. Laatste schip met gehele bataljon Worang min een groep ter bewaking gezinnen, om 18.00 uur 13 April vertrokken bestemming Makassar. Aan boord thans beschikking over 6 dagen levensmiddelen. Majoor Worang weigerde UNCI waarnemer ontmoeten. Door milobs team 8 te Balikpapan over deze kwestie nog volgend telegram verzonden aan Milexboard Djakarta:
 "Supply-ship Sidajoe from Surabaya arrived today. Unloaded 62½ ton of rations and 65 all ranks Worang battalion. Vessel Waikelo sailed for Makassar at 18.00 hours on 13 April. Strength of Worang bat. here guard women and children 15 in hospital 30 and 65 total 110. Further

GEHEIM.

incidents have occurred, reports follow. Local Dutch and TNI commanders fear further troubles if personnel not moved from Balikpapan. Troops disembarking here ex Sidajoe in possession of number of rusty and long burried aerial bombs, artillery shells and landmines. These appear useless but might be utilised as boobytraps. Dolan sends.".

Overige gebieden geen nieuwe gezichtspunten.

- E. Dezerzijds ontvangen berichten met betrekking tot door RIS Regering naar aanleiding van Makassar affaire genomen en te nemen militaire maatregelen.

Bericht van NTOI dd. 14 April te 18.30 uur:

Van havenmeester Makassar vernomen dat KPM schip Waikelo met bataljon Worang bij Hang Tua korvet aangesloten en beide schepen zee gekozen. Rehting onbekend. Landingen op Z.Celebes derhalve niet uitgesloten.

Berichten van Ned.tr.cdt.O.Java dd. 14 April; Onlangs overgedragen korvetten in Banteng en Radjah Wali nog steeds in haven Surabaya, zulks in tegenstelling tot bekendmaking Minister Defensie RIS. Oorlogsmunitie aan boord gebracht doch in Marinekringen mogelijkheid tot uitvaren betwijfeld in verband met gebrek aan geschoold personeel. Bataljon Abdullah (zie ook voorgaande resumes) sedert 12 April ingescheept op KPM schip Waingapoe, nog steeds in haven Surabaya. Bataljon Magenda momenteel geconcentreerd in omgeving Probolinggo. Bevestiging ontvangen van berichten over concentratie van bataljon C en bataljon D van brigade 16 te Gombong. Hieruit door Ned.tr.cdt O.Java opgemaakt, dat gehele brigade 16 bestemd voor actie NIT daar Worang reeds ter plaatse.

- F. Nagekomen bericht van NTOI nopens politiek van NIT Regering met betrekking tot Makassar affaire.
1. Evaluatie B 2 bericht: op 11 April door NIT Regering bij RIS Regering en UNCI Djakarta schriftelijk geprotesteerd tegen plannen tot liquidatie NIT onder overlegging document. Dit protest getekend door alle Ministers. Onbekend of President NIT mede ondertekende.
  2. Evaluatie B 2 bericht: na verwijzing Azis en staf door President NIT naar Parlement, in middag en avond 13 April langdurige beraadslagen tussen Azis staf, voorzitter Parlement en verschillende voorzitters en leden federale Parlementsfracties over indienen moties in Parlement tot afscheiding NIT van RIS en vorming zelfstandige RIT (Republik Indonesia Timur).
- G. Maatregelen Nederlandse Legerleiding.
Telegram van CLG aan NTOI op 14 April 22.00 uur van volgende inhoud:
Verzoeken - voorzover niet reeds geschied - onverwijld pensioen voorwaarden mededelen aan Indonesisch KNIL personeel alsmede aandacht op vestigen dat pensioenen zowel voor afvloeiers als voor hen die naar ADRIS zijn of zullen overgaan door RIS Regering worden betaald.
- H. Tenslotte dezerzijds nog volgend evaluatie B 2 bericht ontvangen:

GEHEIM.

- a. Azis blijft beschouwd als opstandeling, direct na aankomst Djakarta gevangen genomen, gedurende gehele nacht 14/ op 15 dezer verhoord.
- b. Sukawati verantwoordelijk gesteld door RIS voor handhaving orde rust NIT uit te voeren door Staatspolitie.
- c. Militaire operaties gaan door, actie leider kolonel Kawilarang die reeds Djakarta gearriveerd. Landingsoperaties in meerdere gebieden NIT verwachtbaar, bezetting Makassar in laatste phase. Bataljon Worang niet voor Makassar bestemd.
- d. Apris compagnie Azis wordt als rebel beschouwd.

HIRSCHFELD 385.

JC/CN.